

*Натуріна М.О.,
студентка 3 курсу ННІ №3 НАВС,
Лупало О.А.,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри
публічного
управління та адміністрування НАВС*

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія РФ спричинила внесення великої кількості тимчасових змін до законодавства, що регулює зовнішньоекономічну діяльність. Чи не найпершою інституцією, робота якої зазнала відчутних змін у зв'язку із введенням воєнного стану, стала митниця. Парламент, Уряд України та профільні органи виконавчої влади ухвалили значну кількість нормативно-правових актів, що не лише спрощують порядок митного оформлення товарів, транспортних засобів, а й надають певні пільги для імпортерів. Ці заходи спрямовані на оперативне, безперешкодне та повноцінне забезпечення населення України та Збройних Сил України всім необхідним у такий складний час. Новації митного оформлення товарів стосуються імпортних та експортних операцій, порядку роботи митних органів, правового регулювання ввезення деяких товарів тощо.

Щодо імпорту, то перше, що зробила держава з введенням воєнного стану, це врегулювала ввезення найбільш необхідних для життєзабезпечення та оборони країни товарів. Основні зміни стосуються такого.

Спрощений порядок ввезення гуманітарної допомоги від донорів (іноземних фізичних або юридичних осіб). Товари визнаються гуманітарною допомогою за декларативним принципом, їх пропуск здійснюється за місцем перетину митного кордону України на підставі декларації, заповненої

особою, що перевозить товар, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), зокрема, ліцензування та квотування. Для ввезення товарів гуманітарної допомоги на період воєнного стану не застосовуються стандартні порядки митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що діяли до початку війни. При пропуску деяких товарів подвійного призначення, що ввозяться як гуманітарна допомога, введено вимогу про надання гарантійного листа кінцевого користувача (орган військового управління, правоохоронний орган, інше військове формування тощо), форма якого передбачена Постановою КМУ № 174 від 01.03.2022 [1].

Іншим нормативно-правовим актом визначено, що товари, які належать до групи 27 митного тарифу (паливо, нафта, бітумінозні речовини тощо), визнаються гуманітарною допомогою та безоплатно передаються на потреби ЗСУ, військовим формуванням, перевізникам такої допомоги. На деякі товари групи 27 (бензин моторний, дизельне паливо, скраплений газ) встановлено нульову ставку акцизного податку та зменшено розмір ПДВ при їхньому імпорті [2].

Окрім зазначеного, Уряд встановив, що при імпорті будь-яких товарів, що відправляються в Україну донорами, щодо яких у товаросупровідних документах міститься зазначення, що вони є гуманітарною допомогою, а перевізником для кінцевих отримувачів є Укрзалізниця, процедура визнання товарів гуманітарною допомогою, передбачена Законом України "Про гуманітарну допомогу", не застосовується. Кінцевими отримувачами можуть бути військові адміністрації чи інші суб'єкти, визначені КМУ. Планується, що Укрзалізниця запустить онлайн-платформу для реєстрації заявок на гуманітарну допомогу від кінцевих отримувачів. Вона також забезпечуватиме збір, обробку, зберігання та оформлення гуманітарних вантажів, а витрати компенсуватимуться з державного бюджету. Примітно, що

Уряд визначив більш тривалий строк таких поступок - на період воєнного стану та протягом 1 року після його скасування [3].

Відповідно до Постанови КМУ № 330 від 20.02.2022 імпортери можуть обирати, який спосіб митного оформлення застосовувати - новий (спрощений) чи стандартний (митний контроль і митне оформлення товарів здійснюються у повному обсязі, а оподаткування ввезених товарів здійснюється на загальних підставах). Для застосування спрощеного способу митного оформлення, імпортер повинен подати до Держмитслужби заяву. Також цим актом передбачено тимчасове скасування фітосанітарного контролю та заходів нетарифного регулювання ЗЕД (крім державного експортного контролю), але за винятком до таких товарів як наркотичні речовини, товари військового призначення, подвійного використання, небезпечні відходи, радіоактивні речовини, а також товарів, які походять або ввозяться з країни-окупанта, агресора та/або з окупованої території України[4].

Спрощена процедура звільнення від оподаткування ПДВ лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них. Наразі не потрібно отримувати довідку від МОЗ чи особи, уповноваженої на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я. Також розширено перелік лікарських засобів, що закуповують для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я[5]. При плануванні закупівель ліків потрібно також враховувати, що МОЗ заборонило використання на території України лікарських засобів походженням з РБ та РФ [6]. Основними змінами, що стосуються експортних операцій, є доповнення переліку товарів, експорт яких у будь-яких кількостях підлягає ліцензуванню – на м'ясо курей, курячі яйця, а також такий стратегічний товар для України як пшениця і суміш пшениці та жита. Згідно перших змін також підлягали ліцензуванню при експорті кукурудза та олія соняшникова, однак в

подальшому були виключені з переліку. Разом з цим, Уряд зменшив до нуля квоти на деякі товари, експорт яких в межах раніше діючих обсягів квот дозволявся за умови отримання ліцензій, а понад квоту - заборонявся. Мова йде про худобу, м'ясо, жито, овес, гречку, просо, цукор, сіль. Таким чином, держава фактично заборонила експорт зазначених товарів. В рамках другого раунду змін відмінили квоту і на добрива, проте в подальшому встановлено квоту на деякі азотні добрива у розмірі 210 000 тон [7]. При цьому Мінекономіки спростило та зробило більш швидким процес ліцензування експорту товарів, перелік яких міститься в додатку 5 до Постанови КМУ № 1424 від 29.12.2022, затвердивши новий (тимчасовий) порядок. Для отримання ліцензії на експорт необхідно подати в Мінекономіки значно менший перелік документів, а саме заявку на отримання ліцензії за затвердженою формою, лист-звернення щодо оформлення ліцензії та копію зовнішньоекономічного договору або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість нього. Також відразу після запровадження воєнного стану Уряд тимчасово заборонив експорт препаратів крові - імуноглобуліну та альбуміну [8].

Митні органи в умовах воєнного стану працюють в посиленому режимі, адже повинні забезпечити якомога швидший процес митного оформлення вантажів, значна частина яких завозиться в Україну у якості гуманітарної допомоги. З основних змін у роботі митних органів, які необхідно врахувати при плануванні зовнішньоекономічної діяльності - з 28.02.2022 року тимчасово закрито пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю на ділянці кордону з РФ та РБ, на Придністровській ділянці українсько-молдовського кордону, а також деякі пункти пропуску повітряного виду сполучення [9].

Щодо товарів критичного імпорту, то на період воєнного стану НБУ змінив порядок роботи банківської системи.

Змінами, що безпосередньо стосуються можливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заборонено здійснювати транскордонний переказ валютних цінностей з України/переказ коштів на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів за імпорتنі операції, окрім купівлі товарів критичного імпорту. Це означає, що на час дії воєнного стану імпортери фактично не можуть розраховуватися за товари, якщо вони не є товарами критичного імпорту.

Водночас, слідкуючи за кількістю змін до такого переліку (з 24 лютого 2022 року Уряд прийняв 15 постанов про внесення змін) бачимо, що держава реагує на потреби імпортерів та оперативно розширює список таких товарів. Для внесення товарів до списку критичного імпорту необхідно звертатись до Мінекономіки із відповідною заявою, що містить обґрунтоване пояснення, чому той чи інший товар потрібен для економіки в умовах воєнного стану та чому його потреба не може бути забезпечена вітчизняним виробництвом[10]. Критерії, за якими товар можна віднести до критичного імпорту, стосуються 4 секторів: енергетики, безпеки та оборони, забезпечення життєдіяльності населення і функціонування виробничих підприємств. Основна ідея полягає в тому, що такі товари є сировиною для виробництва критично важливих товарів, належать до дефіцитних товарів, є необхідними для енергетичної безпеки і задоволення потреб військових або є лікарськими засобами.

Майже всі положення згаданих вище нормативних актів, ухвалених у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, будуть чинні лише на період дії воєнного стану та втратять силу із його закінченням чи скасуванням. У зв'язку з тим, що процес імпортування товарів може бути тривалим, а закінчення чи скасування воєнного стану може відбутись в процесі транспортування товарів, що потягне за собою зміну порядку митного оформлення, бізнесу варто звернути увагу на деякі особливості застосування законодавства при митному

оформленні. Зокрема, для випуску товарів, транспортних засобів за ПМД застосовуються курси валют та заходи тарифного регулювання ЗЕД, що чинні на дату прийняття митним органом такої ПМД для оформлення, а заходи нетарифного регулювання ЗЕД – чинні на дату такого випуску товарів. Тобто, якщо ПМД буде подана в митний орган з урахуванням відміни заходів нетарифного регулювання ЗЕД, а після її оформлення, але до випуску товарів відповідно до заявленого режиму, відміна таких заходів буде скасована і вони знову набудуть чинності, необхідно буде подати додаткову митну декларацію з відомостями, які підтверджують застосування заходів нетарифного регулювання ЗЕД, що є чинними на дату такого випуску.

Отже, можна зробити висновок, що введення воєнного стану в Україні внесло суттєві корективи у законодавство щодо імпорту, експорту, роботу митних органів та товарів критичного імпорту.

Література:

1. Постанова КМУ № 174 від 01.03.2022 "Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану".

2. Постанова КМУ № 238 від 09.03.2022 "Деякі питання визнання товарів гуманітарною допомогою та їх використання в умовах воєнного стану".

3. Постанова КМУ № 379 від 27.03.2022 "Про особливості здійснення гуманітарної допомоги, яка перевозиться залізничним транспортом в умовах воєнного стану".

4. Постанова КМУ № 330 від 20.03.2022 "Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану".

5. Постанова КМУ № 291 від 16.03.2022 "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2015 р. № 1153 і від 7 березня 2022 р. № 216".

6. Наказ МОЗ № 394 від 02.03.2022 "Про заборону застосування на території України окремих лікарських засобів".

7. Постанова КМУ № 1424 від 29.12.2021 "Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2022 рік" (зі всіма змінами).

8. Наказ Мінекономіки № 393-22 від 10.03.2022 "Про затвердження Тимчасового порядку ліцензування експорту деяких товарів, зазначених у додатку 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. N 1424".

9. Розпорядження КМУ № 188-р від 26.02.2022 "Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю».

10. Постанова КМУ № 153 від 24.02.2022 "Про перелік товарів критичного імпорту".